

עירובין עד: (ש8 הנקודתיים) עד עה: (ש8 מהסוף)

ביאורי מושגים

פנימית וחיצונית - המצב של חצר פנימית וחיצונית יוצר מצב מעניין המוכר לנו גם מתחומים אחרים (למשל צירוף למנין של שתי חברות).
 במצב זה מהזווית של החיצונית הפנימית נחשבת חלק ממנה, ואילו מהזווית של הפנימית היא עצמאית. התנאים במשנה נחלקו עד כמה מצב ייחודי זה משפיע על מעמדה של החצר החיצונית. (עיין גם בביאור מושגים על דף סו).

המקרה:

1. מבוי ובו שתי חצרות.
2. בחצר אחת גר יהודי ובשניה גר גוי.
3. הבית של היהודי מחובר דרך חלון אל בית היהודי נוסף.

הפסק של רב:

לא ניתן לערב דרך החלונות.

רב יוסף: דין זה תקף גם אם בתיהם של היהודי והגוי נמצאים באותה חצר.

משנה

חצר (פנימית) הפתוחה לחצר (חיצונית) הפתוחה לרה"ר:

מעמד החצר החיצונית

כשהחיצונית לא עירבה
 אסורה.

כשהחיצונית עירבה לעצמה:
תנא קמא: כשהפנימית מותרת - החיצונית מותרת.
 כשהפנימית אסורה - החיצונית אסורה.
ר' עקיבא: אסורה בכל מקרה.
חכמים ב': מותרת בכל מקרה.

כשהחיצונית והפנימית עירבו יחד:
 מותרת.

מעמד החצר הפנימית

כשעירבה: מותרת.
כשלא עירבה: אסורה.

שכח אחד ולא עירב

כשעירבו לעצמם: מתייחסים לחצר שבה נמצא השכחן כאילו לא עירבה (עיין למעלה מה הדין כשלא עירבו).

כשעירבו ביחד: שתי החצרות אסורות.

כשבכל חצר יש רק אדם אחד

שתי החצרות מותרות לעצמן.

חצר פנימית

חצר חיצונית

רשות הרבים

שורש המח':

חכמים: הפנימית 'תסגור את הדלת' ותטען שהיא הרשתה לחיצונית לשים את העירוב אצלה כדי לתקן אותה ולא כדי לקלקלה.

ר"ע: החיצונית תטען שהיא לא מקלקלת כיוון שהיא יכולה לבטל את רשותה לפנימית.

חכמים: אין ביטול מחצר לחצר ולכן החיצונית אינה יכולה לבטל לפנימית.

גם שמואל ור' יוחנן נחלקו בשאלה האם ניתן לבטל רשות מחצר לחצר.

אולם הם נחלקו במקרה שונה של שתי חצרות הנמצאות אחת ליד השניה ולכן לא ניתן להקיש מהמח' שלנו על מחלוקתם.

כשהעירוב נמצא בחצר הפנימית והשכחן הוא מהחיצונית נחלקו ר"ע וחכמים:

ר"ע: שתי החצרות אסורות.

חכמים: הפנימית מותרת והחיצונית אסורה.

כשיש שני דיירים בחצר הפנימית: החיצונית אסורה.

כשיש שני דיירים בחיצונית: רב ביבי: החיצונית אסורה. שמואל: שתיהן מותרות.

כשגר גוי יחיד בחצר הפנימית: החיצונית אסורה.

עירובין עה: (ש 8 מהסוף) עד עו: (המשנה)

ביאורי מושגים

הגיאומטריה של תקופת הגמרא: בזמן חז"ל לא חישובו במדויק את ההפרשים בין הצורות הגיאומטריות השונות. לכן הם קבעו ש:
 1. היחס בין ההיקף של העיגול לבין הקוטר שלו הוא 3 (ולא π בערך 3.14) שזהו היחס המדויק).
 2. ההפרש בן אלכסון של מרובע לצלע שלו הוא 1.4 (ולא שורש של 2 בערך 1.414) שזהו אורכו המדויק).
 3. שטח עיגול הנמצא בתוך ריבוע הוא $\frac{3}{4}$ משטח הריבוע (ולא $\frac{\pi}{4}$ משטח הריבוע שזהו השטח המדויק).

לחכמי קיסריה היתה שיטה שונה לשיטתם ההפרש בין האלכסון של מרובע לצלע שלו הוא 2 (ולא 1.4 כפי שהיה מקובל) וההפרש בין שטח העיגול לשטח הריבוע הוא 50% (ולא 25% כפי שהיה מקובל לקבוע). הראשונים והאחרונים העלו הצעות שונות כיצד ניתן ליישב את שיטתם של חכמי קיסריה עם המציאות. (הגמרא בעצמה (סוכה ח:) דחתה לחלוטין את שיטה זו כיוון שאינה מתיישבת עם המציאות).

שורש מח' שמואל ור"י שמואל: גם הבית השני נחשב גם בית שער.
ר' יוחנן: בית שער הינו מקום שפתוחים אליו לפחות שני בתים לכן הבית השני אינו בית שער.

בתים הנמצאים זה לפנים מזה שונים מחצרות הנמצאות זו לפנים מזו
 10 בתים זה לפנים מזה כשהבית החיצון פתוח לחצר שבה ישנם עוד בתים:
שמואל: רק הבית הפנימי צריך לשים עירוב, שאר הבתים נחשבים בית שער ולכן אינם צריכים עירוב.
ר' יוחנן: רק שני הבתים הפנימיים צריכים לשים עירוב, שאר הבתים נחשבים בית שער ולכן אינם צריכים עירוב.

מדוע יש כאן תרתי דסתרי
 אם מתייחסים לבית הרחוק (שבו שמנו את העירוב) כבית - גם הבית הקרוב צריך להיות מוגדר בית.
 אם מתייחסים לבית הקרוב כבית שער - גם הבית הרחוק (שבו שמנו את העירוב) צריך להיות מוגדר כבית שער.
 אמנם מצאנו שבדרבנן מקילים בספק גם בתרתי דסתרי. אבל זה רק כשהסתירה לא בולטת. כאן הסתירה בולטת ולא ניתן להקל.

שתי חצרות שביניהם יש בתים
 אם יש שלושה בתים בין החצרות והבתים פתוחים זה לזה: ניתן לשים את העירוב של שתי החצרות בבית האמצעי (שאר הבתים נחשבים בית שער ולכן אינם זקוקים לעירוב).
 אם יש שני בתים בין החצרות והבתים פתוחים זה לזה: לא ניתן לשים את העירוב בבית הרחוק, כיוון שזה תרתי דסתרי.

פרק שביעי

משנה

חצרות שביניהם חלון:

חלון הגדול מ4X4 טפחים ונמוך מ10 טפחים: נחשב חיבור חלקי (הן יחליטו האם הן חצר אחת או שתיים).

אם החלון קטן מ4X4 טפחים או גבוה מ10 טפחים: לא נחשב חיבור כלל (הן נחשבות שתי חצרות).

גם חכמים (שסברו שלבוד הוא 33 טפחים) מודים לרשב"ג (שסבר שלבוד הוא 42 טפחים) שפתח הקטן מ4 טפחים אינו פתח.

חלון עגול - צריך להיות בגודל שניתן ל'הכניס' לתוכו ריבוע בגודל 4X4.

חלון שחלקו נמוך מ10 וחלקו גבוה מ10: נחשב חיבור חלקי.

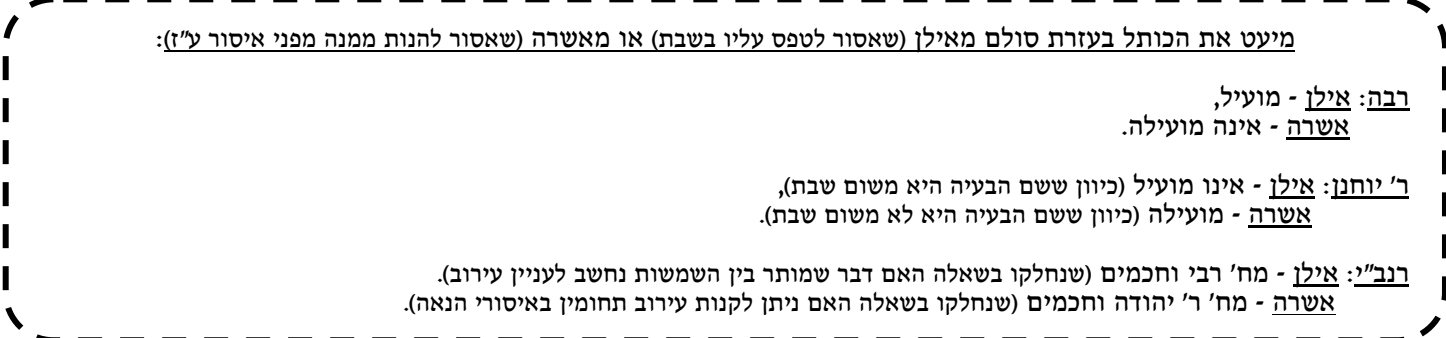
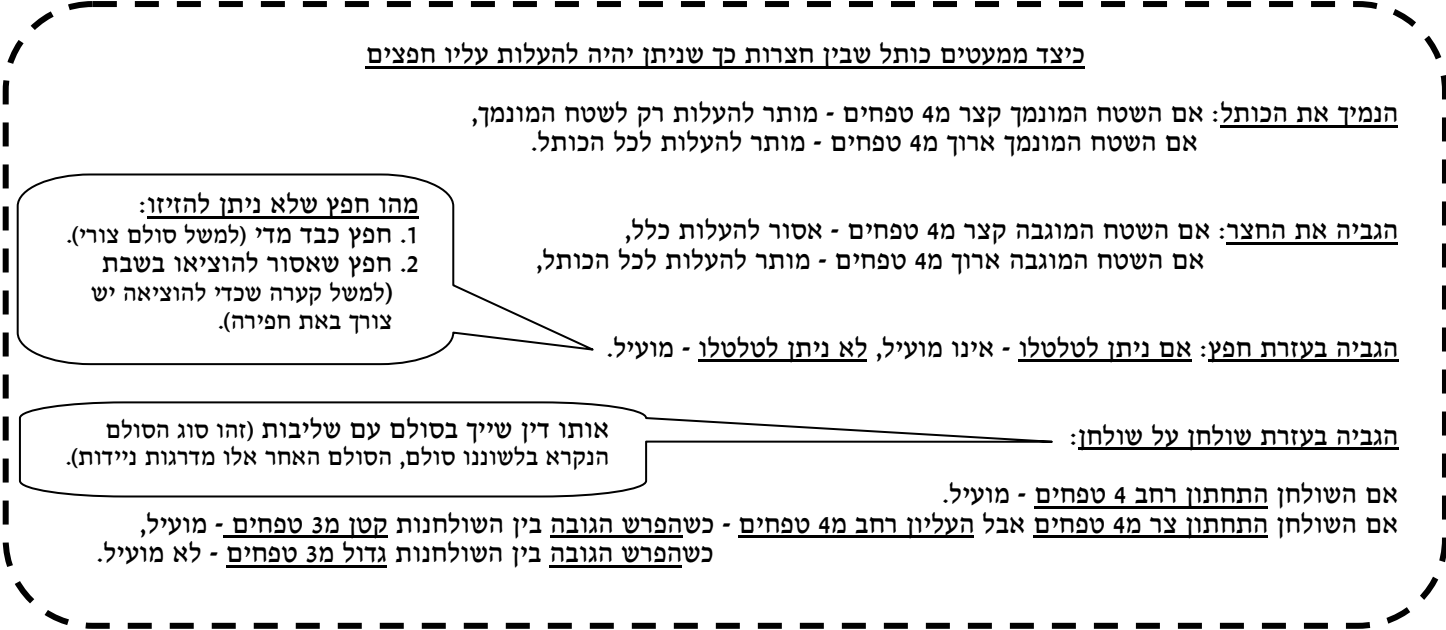
חלון שבתוך הבית: גם אם הוא גבוה מ10 טפחים הוא נחשב חיבור חלקי.

חלון בגג הבית המפריד בין קומה א' לקומה ב': נחשב חלון גם אם אין סולם לידו (אפילו אם אין סולם עראי).

עירובין עו: (המשנה) עד עח: (המשנה)

ביאורי מושגים
אשרה - אילן שעבדו לשם ע"ז נאסר. דין זה תקף רק אם שתל את העץ לשם כך. אם באו לעץ שתול ועבדוהו אזי מה שיוצא ממנו אסור בהנאה אבל העץ עצמו לא נאסר כיוון שאין בו תפיסת יד אדם (עקרון זה קיים גם בעובד את האדמה - העובד סתם אדמה לא אסרה, אבל אם חפר באדמה מערה, נאסרה המערה).

משנה

פתרונות הראשונים לסתירה בין הדפים:
 ר"מ ברא"ש: ב'עז' - מדובר להתיר שימוש בכותל,
 ב'עח' - מדובר על להגדיר את הכותל כפרוץ.
 ר"י בתוס': ב'עז' - רוחב ואורך השליבות הוא 4x4,
 ב'עח' - רק הרוחב יהיה 4 טפחים.
 ר"ת: ב'עז' - מדובר בסולם קבוע, ב'עח' - בסולם ארעי.

סולמות וכתלים

מרחק הסולם מהכותל:
 בדף עז משמע שמספיק שהמרחק קטן מ10 טפחים.
 בדף עח יש שלוש דעות - שמואל: צריך להגיע לכותל ממש.
רב יוסף: מרחק קטן מטפח.
אביי: מרחק קטן מ3 טפחים.

האמוראים ב'עח' נחלקו גם האם צריך שיהיה זווית לסולם
 (רוב האמוראים) או שגם סולם העומד זקוף מועיל (רב).

שני סולמות משני הצדדים:

רק כשהמרחק ביניהם קטן מ3 טפחים, או כשעובי הכותל גדול מ4 טפחים - נחשב פירצה.

אם המרחק גדול מ10 טפחים ניתן להשתמש בזיז
 נוסף כדי לקצר את הטווחים לפחות מ10 טפחים.

סולם צר מ4 טפחים הנשען על זיז הרחב 4 טפחים:
 מועיל. (ובתנאי שהמרחק בין הזיז לרצפה ולקצה הכותל קטן מ10 טפחים)

3 סולמות המחברים זה לזה לרוחב:

כשהסולמות הצידיים עשויים מחומר הך והאמצעי מחומר קשיח - הסולם מועיל (הרגליים מטפסות באמצע והידיים נאחזות בצדדים)
 כשהסולמות הצידיים עשויים מחומר קשיח והאמצעי מחומר הך - הסולם אינו מועיל.

חקק מדרגות בכותל:

אם החקיקה היא להוסיף לסולם רוחב כדי שיגיע ל4 טפחים - מספיק גובה של 10 טפחים.
 אם אין סולם והחקיקה קיימת לבדה - צריך שהחקיקה תגיע עד לראש הכותל.

מיעוט עמוד שמעמדו רה"י (כיוון שגובהו 10 טפחים ורוחבו 4x4 טפחים)

הנועץ מוט בעמוד: אביי ורבא: מיעט את שטח העמוד בכל מקרה, (כעת העמוד הוא מקום פטור).
רב אדא בר אהבה: רק אם המוט גבוה מ3 טפחים הוא ממעט (אחרת הוא מתבטל לעמוד).
רב אשי: בכל מקרה המוט לא ממעט (כיוון שניתן להשתמש בו בכל מיני דרכים יצירתיות).

עירובין עח: (המשנה) עד עט: (המשנה)

ביאורי מושגים
מחיצות המגיעות לתקרה - בגמרא מוזכרת מח' האמוראים האם מחיצות שאינן מגיעות לתקרת הבית נחשבות מחיצות (מחלוקתם של ר' חייא ור' שמעון ברבי). המחלוקת היא רק לגבי מחיצות ארעיות. מחיצות קבע כולם מודים שנחשבות גם אם הן לא מגיעות לתקרה.

המשנה

תעלה ברוחב 4 טפחים ובעומק 10 טפחים המפרידה בין חצרות:

כשהחריץ ריק או מלא בקש ותבן: נחשבות 2 חצרות.

כשהחריץ מלא באדמה או בחצץ: נחשבות חצר אחת.

כשקרח ברוחב 4 טפחים מחבר בין החצרות: מעמד החצר תלוי ברצונן (רצו מערבים יחד, רצו מערבים לחוד).

קרח ברוחב 4 טפחים המחבר בין מרפסות: מועיל לחברם.

אם הפער בין המרפסות גדול מ3 טפחים (בין אם הפער הוא בגובה ובין אם הוא ברוחב) - הקרח לא מועיל.

תבן המשמש כמחיצה - מועיל.

תבן הסותם חור - אינו מועיל אא"כ ביטלו.

קושיה: במשנה באהלות ראינו שעפר לא מועיל?

תשובות:

א. זוהי מח' תנאים (משנתינו כר' יוסי).

ב. עקרונית עפר לא חוצץ (כמו באהלות) אלא שלגבי שבת כיוון שהעפר מוקצה לא יפנו אותו.

**ג. סתימת בית (המשנה באהלות) - עתידים לפנות ולכן אינו חוצץ.
 סתימת תעלה (המשנה שלנו) - לא עתידים לפנות ולכן חוצץ.**

משנה

מחיצה מתבן שבין שתי חצרות

אם היא גבוהה 10 טפחים - נחשבות שתי חצרות.

מותר לאכול מהתבן בשבת - ואם הגובה יתמעט הן יחשבו כחצר אחת.

**מחיצה הנמצאת בחוץ - מותר להאכיל בהמה רק כשמוביל אותה בעקיפין (מונע ממנה גישה למקומות אחרים).
 מחיצה הנמצאת בבית - מותר לקחת ממנה בצורה חופשית (כיוון שאם תמעט ישימו לב מיד).**

ברייתא

בית המפריד בין שתי חצרות שבאמצעיתו יש מחיצה מתבן:

כל עוד המחיצה קיימת - החצרות נחשבות 2 רשויות.

התמעטה המחיצה - החצרות נחשבות רשות אחת. וניתן להתירם ע"י נעילת הדלת וביטול רשות.

מקום הנמצא על גבול שני תחומי שבת בו יש ערמה של תבן: ניתן לקחת חופשי מהערימה.

נעילת דלת וביטול רשות:

אפשרות א': ניתן להסתפק באחד משניהם.

אפשרות ב': עקרונית מספיק ביטול, אולם חכמים תיקנו שגם ינעל את הדלת.

החידוש הוא לשיטת ר"ע הסובר שתחומין זהו איסור תורה ובכל זאת לא חושש שאגב לקיחת התבן יבואו לצאת מהתחום.

עירובין עט: (המשנה) עד פ: (המשנה השניה)

ביאורי מושגים

הגבהה - בסוגייתנו קבע ר' יהודה שיש להגביה את העירוב טפח כדי שהוא יועיל. היו שלמדו מכאן שלכל מעשה הגבהה לשם קניין מספיק טפח. תוס' חלקו על כך וטענו שצריך הגבהה של 3 טפחים.
 כדי להסביר את מדוע כאן מספיק טפח בעוד שהגבהה זוקקת 3 טפחים ניתן לטעון שתי טענות אפשריות:
 1. בעירובין הקלו.
 2. כאן לא מדובר על הגבהה קניינית (שבה כאמור זקוקים ל3 טפחים) אלא על מקום נפרד בגובה טפח שעליו יונח העירוב.

המשנה

ר' יהודה ובית מדרשו: צריך להרים את העירוב לפחות טפח.

הלכות נוספות שאמרו ר' יהודה ובית מדרשו ('סבי דפומבדיתא'):
 1. המקדש - חייב לשתות מלא לוגמיו.
 2. מותר לעשות מדורה לחולה אפילו בימות הקיץ.
 3. עץ שהגויים מספרים שפירותיו מיועדות לשימוש ע"ז - נחשב אשרה (גם אם אין לנו עדות ישירה על כך שהוא אשרה).

מזכים את השיתוף לדיירים האחרים ע"י אדם זר:
ילדיו הגדולים, עבדיו העבריים, ואשתו - נחשבים אדם זר ו**יכולים לזכות לאחרים.**
ילדיו הקטנים ועבדיו הגויים - נחשבים ידו הארוכה ו**אינם יכולים לזכות לאחרים.**

להלכה: צריך לזכות בכל סוגי העירוב

באילו עירובים צריך לזכות לאחר

בעירוב תחומין:
ר' חייא ורב נחמן: צריך לזכות.
ריב"ז, ושמואל: לא צריך לזכות.

בעירוב חצרות:
המשנה ושמואל: צריך לזכות.
רב ('תנא הוא ופליג'): לא צריך לזכות.

עירוב תבשילין:
שמואל: צריך לזכות.

הסתייגויות

1. דיון זה הוא בנוגע לעירוב החצר. אבל לגבי קביעת לחי או קורה - מותר לכפות על האדם להשתתף בבניית הלחי.
 2. תוס' - הדיון כאן הוא כשאנו יודעים שהבעל מתנגד. אם אין יודעים מה דעת האדם מותר לאישתו לערב בשבילו בכל מקרה.

עירוב מדעת האישה

אם לא יערבו יהיה אסור לטלטל - מותר לערב מדעת האישה.
אם לא יערבו עדיין יהיה מותר לטלטל - אם הוא רגיל לערב - מותר לערב מדעת האישה.
אם אינו רגיל לערב - אסור לערב מדעת האישה.

טעמו של ר' חייא בר אשי:

כיוון שיש לשרוף את הקורה אנו אומרים שכאילו אין לה נפח (כתותי מכתת שיעוריה) ולכן אין לה את השיעור הנדרש לקורה.
 ללחי היא כשרה כיוון שלחי צריך רק שיעור גובה ולא שיעור נפח (וגם אם אין לה נפח יש לה גובה).

קורה שנלקחה מאשרה: ר"ל: מותר לעשות ממנה קורה ולחי למבוי, רחב"א: מותר לעשות ממנה לחי אבל לא קורה.

ההסבר הראשון מסתדר עם הברייתא שהגמרא מביאה.
ההסבר השני חולק על הברייתא

הגמרא מציעה שני הסברים למשנה

הסבר א': במשנה מדובר כשמוסיף מאותו מין.
במקרה זה אין צריך להודיע אף אם כל העירוב הראשוני נעלם.

הסבר ב': במשנה מדובר כשמוסיף ממין אחר.
במקרה זה אין צריך להודיע כל עוד נשאר מעט מהעירוב הראשוני.

משנה

הוספה על עירוב החצרות

נתמעט האוכל - יש להוסיף ואין צורך להודיע על כך.
נוספו תושבים - יש להוסיף, וצריך להודיע על כך.

ר' יוסי: גם אם נתמעט האוכל אין צריך להוסיף (עקרוניו)
מספיק שיתוף מבואות. כל הצורך בעירוב חצרות הוא רק כדי
שלא תשכח תורת עירוב מהתנוקות).

כמות האוכל הנדרשת לעירוב חצרות

כשיש מעט אנשים: גרוגרת לכל אדם.
אם יש יותר מ-18 אנשים: מספיק 18 גרוגרות (מזון שתי
סעודות) לכולם יחד.

זו שיטת חכמים. ר' יהודה חולק וסובר שאין צורך להודיע
לדיירים החדשים על כך שמערבים בשבילם.
(בדף הבא מבואר כי רק לדעת שמואל ור' יוחנן ר' יהודה חולק. לדעת
ריב"ל - ר' יהודה אינו חולק, אלא מסביר את דברי חכמים כמדברים
בחצר שבין שתי מבואות. בכל חצר אחרת אין צריך להודיע על כך).

עירובין פ: (המשנה השניה) עד פב. (סוף הפרק)

ביאורי מושגים
דימוע - כאשר גרם תרומה נפל לפחות 1000 גרם חולין - האוכל מוגדר כמדומע ואסרו באכילה לישראל.
 כאשר גרם תרומה נפל ליותר מ1000 גרם חולין הוא בטל ב100 ומותר לישראל לאוכלו. אבל חכמים תיקנו שיקח גרם מהתערובת ויתנה לכהן בתורת תרומה - פעולה זו נקראת העלאת דימוע.
קניין מטלטלין - למעשה הקניין המועיל הוא משיכה. האמוראים נחלקו האם זהו גם הדין מהתורה (ריש לקיש) או שמהתורה מטלטלין נקנים במעות וחכמים הם ששינו והתקינו שרק משיכה תיקנה (ר' יוחנן).

משנה

ניתן לערב בכל אוכל שהוא מלבד מים ומלח:
ר' אליעזר: אין הגבלה על צורת הפת.
ר' יהושע: הפת יכולה להיות קטנה אבל היא **חייבת להיות שלמה.**

טעמו של ר' יהושע:
 כדי למנוע מריבות וטענות בין השכנים כל אחד חייב להביא לחם שלם.

איזה לחם נחשב שלם לפי ר' יהושע:

הודבק בצורה שלא רואים שהוא מודבק - נחשב שלם.
 ניטל ממנו דימוע (עיין ביאור מושגים) - נחשב שלם.
 ניטלה ממנו חלה - כשיעור של בעלי בתים (1/24) - נחשב חצוי.
 כשיעור של נחתומים (1/48) - נחשב שלם.

באיזה לחם מערבים

פת אורז - מערבים.
 פת דוחן - שמואל (א') - מערבים.
 שמואל (ב') - לא מערבים.
 פת עדשים - מערבים (ואם עשאה מכמה מינים או שצלאה על צואה - אינה ראויה למאכל ואין מערבים בה).

משנה

נתן כסף לסוחר - ר"א: הסוחר יכול לזכות לו עירוב. **חכמים:** אינו יכול לזכות לו עירוב.

נתן כסף לסתם אדם - יכול לזכות לו.

דעת בעירוב

ת"ק: לא ניתן לערב לאדם בלי ידיעתו.
ר' יהודה: בעירובי תחומין - צריך את דעת האדם.
בעירובי חצרות - ניתן לערב בלי ידיעתו.

האם ר' יהודה חולק על ת"ק:

ריב"ל: גם כשר"י אומר 'אימתי' וגם כשהוא אומר 'במה', הוא אינו חולק אלא מפרש (ולכן במשנתנו הוא מסביר את ת"ק).

ר' יוחנן ושמואל: כשר"י אומר 'אימתי' - הוא מפרש, כשר"י אומר 'במה' - הוא חולק. (לכן במשנתנו הוא חולק).

שמואל: הלכה כר' יהודה בכל מקום שבו נחלק **בעירובי חצרות** (אבל לא בתחומים נושקים אחרים כמו הגדרת דפנות) ולכן הלכה כמותו במשנתנו.

טעם הדין:

נתינת הכסף לסתם אדם:

ממנה אותו לשליח.

נתינת הכסף לסוחר:

אמורה להקנות את הכיכר

חכמים: קניין כסף לא קונה ולכן בסוחר לא מועיל.

ר' אליעזר: חכמים תיקנו בעירובי חצרות שקניין כסף **יועיל.**

כאשר ברור שהאדם רוצה למנות את הסוחר לשליח (למשל כשאומר זאת במפורש או כשנותן לו כלי חכמים מודים שנתניה לסוחר מועילה.

ישנו מקום נוסף שבו קניין כסף תקף - 4 הימים שבהם שוחטים הרבה בהמות (ערב פסח, ערב שבועות, ערב ר"ה וערב שמחת תורה).

ר' שמואל ב"י הסביר אחרת את דין 4 הימים הללו. לדעתו דין 4 הימים מבוסס על זכין לאדם שלא בפניו. (לכן הבהמה שייכת ללוקח עוד לפני שמשך וממילא אם הבהמה מתה זה הפסדו של הלוקח).